

A person with a large backpack is walking away from the camera on a cobblestone street at dusk. The person is wearing a dark jacket and pants. In the background, there is a white car and a building. The scene is lit with warm, golden light from the setting sun.

**Dobrodružství
STOPAŘE
MOODYHO**

EVROPSKÉ DOBRODRUŽSTVÍ

JASON MOODY

Vydavatel: Jan Šuba-Makniha.cz

rok vydání: 2016

©Jan Šuba-Makniha.cz

©Všechna práva vyhrazena!

ISBN 978-80-7548-24-8 (pdf)

ISBN 978-80-7548-25-5 (ePub)

ISBN 978-80-7548-26-2 (MOBI)

DOBRODRUŽSTVÍ
STOPAŘE
MOODYHO

-

EVROPSKÉ
DOBRODRUŽSTVÍ

LUKÁŠ KREJČÍ

ALIAS

JASON MOODY

"Vydáním týhle knihy, chci poděkovat všem dobrým lidem, kteří se zasloužili o to, že můj život mohl být takový jako doposud byl. A také hlavně lidem, se kterými jsem mohl zažít ten pocit lásky. Mé cesty nejsou totiž o tom, kam se podívám, ale hlavně o tom co na nich zažiji. A tou nejdůležitější cestou je ta cesta životní. Dále bych rád poděkoval všem lidem, kteří mi pomáhali s crowdfundingovým projektem, díky kterému jsem se rozhoupal a začal konečně dělat to o čem jsem si zatím snil. Vůbec totiž nevdám, že to nedopadlo - to hlavní to splnilo. Motivovalo mne to k tomu, že tohle celé je k něčemu."

Omluva

Zde bych se taky rovnou chtěl omluvit všem grammar nazis, kterým po přečtení mého výplodu vypadají všechny vlasy a zuby. Bohužel nikdo není dokonalý a ani já nejsem žádným z vašich pseudo-dokonalých umělců za kterými stojí velká vydavatelství. Vězte, že jejich "dokonalá" díla jsou prací několika korektorů a ve výsledku z původního textu zbývá jenom určité procento. Za tímhle vším stojím v podstatě sám, takže s dovolením v případě nedostatku užijte následujících náhradních znamének a písmenek:

abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

.....,,:;:-----~~~~~!!!!

Děkuji za pochopení! Amen

Úvod

Žít v dnešní době život jako normální člověk může být jednoduché, ale pro některé zároveň téměř nemožné. A já jsem zřejmě jedním z nich. Několik let jsem bojoval se svým fungováním v normální společnosti a s nezkrotnou touhou po vůni dalek. S touhou, se kterou jsem se zřejmě narodil, neboť již od malička jsem byl věčně „na útěku“. A vůbec to neznamenal, že bych se v mládí měl nějak zvlášť špatně, ale ta touha po neznámu mne zavedla na místa, o kterých mí vrstevníci ani nesnili.

Snažil jsem se plnit si své cíle, na kole i pěšmo jsem utíkal do míst, jež jsem si při deštivých večerech vytyčil v roztrhané mapě, kterou jsem zdarma dostal v turistickém informačním centru. Okolí jsem tak měl prozkoumané křížem krážem. Utíkal jsem takhle před myšlenkami, které ve mne zbyly z jednoho všedního školního dne. Tyhle cesty mne naplňovaly do chvíle, než jsem si přečetl několikero cestopisů a objevil stopařskou komunitu na internetu. Od této chvíle se ve mně rodil nový sen, velká zahraniční cesta stopem. Způsobem cestování, který mi život poprvé naservíroval už někdy na základní škole.

Bylo to v jeden podzimní podvečer, kdy jsem se poprvé sám vydal na krátkou cestu stopem. Skončil jsem v kroužku mladých vodáků a autobus, který měl jet až za půl hodiny, mne donutil k tomu, pokusit se něco si stopnout. Dnes si už ani nepamatuji, jestli to měla být jenom frajeřina před několika málo dětmi, nebo opravdová touha. Každopádně chvilkové snažení a mávání na projíždějící auta přineslo své ovoce. Postarší pár, zcela udiven tím, jak mladého stopaře povevou, nabídl svezení i ostatním dětem. Nabídku přijaly další dvě. A to neměly. Ne, že

by cesta neproběhla v pořádku, ale jakmile se to dozvěděli jejich rodiče, byl jsem za nevychovaného vyvrhele, problémové dítě a také jsem byl v jejich očích postrach pro jejich děti. Dokonce se to i chvíli řešilo mezi samotnými vedoucími vodáckého oddílu. Od té doby jsem stopovat nemohl. Zakázali mi to. Ale neměli to dělat.

Protože, jak víme, zakázané ovoce chutná nejlépe. Je to jako, když zasadíte semínko, ze kterého má vyrůst květina, kterou není úplně zrovna legální pěstovat. A ta květina rostla a já ji řádně zaléval a hnojl. Staral se o ní pěkně potají. V koutku své duše.

Když jsem dospěl do pubertálního věku, začaly se mé výpady rozšiřovat. Vždycky se našel kdosi, kdo podlehl mým zaříkávadlům a vyrazil někam se mnou. Ať už to bylo stopem, vlakem, nebo na kole. Všechno nejlépe bez vědomí rodičů. Vznikalo to vždy zcela spontánně a vždy to mělo být tajemství. Ne pokaždé se to však zdařilo. Občas volali cizí rodiče mým rodičům na pevnou linku, protože ještě kdysi bylo možné v telefonním seznamu najít číslo, pokud člověk znal přibližně jméno a bydliště. A já byl bit a poučován o nebezpečnosti takových výprav. Myslím, že jsem se nikdy nepoučil a asi ani nepoučím. Bylo mi už sedmnáct a já končil v prvním ročníku své druhé střední školy, v tom mi ale v hlavě dozrál nápad. Musím se podívat někam za hranice. Musím zjistit, jaký život tam je. Myšlenky na osamostatnění se mne trápily mnohem víc než mé vrstevníky.

Ti si stále ještě užívali privilegií synů a dcer. Finanční injekce rodičů jim zcela vyhovovaly a jejich majetek čítající nejnovější mobilní telefony a počítače jim zajišťoval poklidný pubertácký život a s tím spojenou poklidnou přípravu na budoucí povolání. Takhle tomu tehdy říkali. Já jsem mezitím potají zařizoval svůj odjezd do Holandska, kde jsem měl přes léto být na brigádě. Měl jsem si splnit jeden ze svých snů. Žít za hranicemi a vydělávat na naše poměry slušný prachy.

Čas plynul a léto se blížilo. Můj odjezd za hranice už byl naplánovaný, jízdenku jsem měl koupenu a mohl jsem vyrazit. Odjezd doprovázelo nezkrotné opíjení se v Praze se strýcem, který můj výpad podporoval. O půlnoci, pln očekávání, jsem nasedl do autobusu, jež mne měl odvézt na jednu z nejdelších cest mého dosavadního života. Celý tenhle výlet za prací byl úžasný! Avšak kvůli některým nedostatkům, to nedopadlo ani zdaleka tak, jak jsem si přál, aby dopadlo. V Holandsku nás okradli o peníze, žili jsme v hrozných podmínkách a já zklamán musel utéct zpět. Výsledkem byl začátek nenávisti vůči zaměstnavatelům, kteří takhle vykořisťují lidi. A to jsou téměř skoro všichni.

Od té doby jsem se držel od práce dost daleko, školu jsem začal trošku zanedbávat na úkor svých výprav stopem po Česku a taky proto, že jsem neviděl žádný smysl v ní pokračovat. Ačkoliv jsem měl dobré známky, nebyl jsem hodinami ve škole vůbec uspokojený, všechno postrádalo smysl a mne den co den ničila myšlenka toho, že po čtyřech letech (m)učení ze mne bude jenom průměrný pracovník na podprůměrně placené pozici někde v továrně. Situace na trhu práce ani nenasvědčovala něčemu jinému. Jednoho dne jsem svou maličkost z nějakých důvodů přesídlil do Prahy, našel si levné bydlení a měl jsem

začít dělat něco, co by mne bavilo. Ale ve výsledku jsem se jenom plácal. Zjišťoval, jak je vlastně složité uspět jako řadový občan. Chodil jsem od práce k práci, prosil a škemral. Nakonec vše ale skončilo fiaskem, malou výplatou nebo zklamáním. Nebýt mé tehdejší přítelkyně, asi bych si to rovnou hodil. Pomohla mi vzepřít se a pomáhala mne přenést se k těm světlým zítřkům.

Našel jsem si dobře placenou práci v prostředí železničním a chvíli ze mne byl "ajznbnoňák" krví i srdcem. Cestujícím ve vlaku jsem servíroval podprůměrnou kávu, teplé pivo a oschlé bagety. Samotná kvalita služeb mne samozřejmě trápila, ale jediné, co jsem na ní mohl vylepšit, byl jediné můj úsměv a přístup. Cestující jsem vnímal jako své nejbližší, kterým jsem za žádnou cenu nechtěl nijak ublížit. A pokud se stalo, že jsem musel nabízet opravdu hnusné zboží, tak jsem raději řekl, že žádný nemám, než abych někomu způsobil trable zkaženou bagetou.

Trvalo to rok a pak přišlo klasické zklamání - z práce se stávala otročina. Skončila nás tehdy více než půlka. Opět začal ten boj o přežití v pražské džungli. Můj život se hroutil jako domeček z karet a ani pár náhodných brigád jej nemohlo postavit na nohy. Tohle selhání bylo potravou pro lidi, kteří mi vyčítali mé nedokončené vzdělání. Ale já stále nelitoval, protože jsem uvnitř cítil úplně jiný potenciál, než v každodenní dřině odměněné potisknutými papírkami, jenž mají hodnotu jen díky tomu, že je tak usilovně chceme, nebo potřebujeme? A tak jsem se ještě chvíli trápil, než přišel zvrat. Ten velký zvrat v životě, který mi ukázal mnohé. Který mne změnil, který mi ukázal kam mám jít, kam chci jít a čím chci být.

A tak začal celý můj hulvátský punkový život plný různých zvrátů a radostí. Dnes když dokončuji tuhle knihu si říkám, jestli to za to stálo a víte co? Stálo. Člověk toho moc nepotřebuje. Doufám, že vás nějak nepohorším - před tím už jsem varoval, než si člověk tuhle knížku vůbec sehnal, že jo. Tohle co píšu, nebude cestopis jaký asi znáte z cestování. Bude to prostě tak jak život šel a tak jak bych vám to vod huby v knajpě vyprávěl. To je totiž ta cesta, kterou jdu. Nebudu před nikým nic skrývat, protože bych se z toho stejně brzy zbláznil! Nebo, i když... co když už jsem stejně zešílel? Nevadí... Vždycky si připomenu citát mého oblíbence Bukowskiho:

"Some people never go crazy, What truly horrible lives they must live."

První cesty za hranice

Ačkoliv jsem se v úvodu vůbec nezmínil o svých prvních cestách za hranice, věřte, že to mělo svůj důvod. Jejich vliv nebyl zase tak značný, nebo alespoň s odstupem času si myslím, že mne neovlivnily jako například poslední tulácký rok na cestách. Jeden by sice čekal, že když si tak mladý člověk řekne, jet stopem do Itálie, protože chce svým rodičům dokázat svou samostatnost a při tom uspěje, že to bude právě ta chvíle, od které bude chtít ten pocit vítězství cítit stále? Není tomu tak! První cesty začaly jako krátké výpady do Polska. Vždycky jsem našel někoho, kdo chtěl tu onu čáru na mapě překročit a podívat se do jiného „světa“. A bylo zcela jedno, šlo-li o svět téměř shodný s tím naším. Ale už jiná řeč, jiné produkty v obchodech a jiná měna vytvářeli ten dokonalý pocit, být někde jinde, než doma. V polském příhraničí, jež bylo z mého rodného města vzdáleno jenom kousek, se stopovalo příjemně. Nikdy jsem neměl problém, ať už s dorozumíváním se, nebo s tím, že bych neodjel.

Noční výpad do Polska

Vzpomínám si na jednu výpravu s mými známými. Nejeli jsme ani daleko, stalo se to když nám bylo něco kolem čtrnácti let. V mapě jsem vytyčil příhraniční město Jastrzebie Zdrój a v podvečer jsem rozhodl, že vyrazíme právě tam. Nikdo neodporoval. Marcel a Tomáš se výpravy zúčastnili velice rádi, neb už z minulosti věděli, že jsem blázen a tyhle věci myslím opravdu vážně. Neměli jsme moc peněz a myslím, že kdybychom to dali dohromady, tak dáme do kupy maximálně sto korun českých.

Autobus, který nás odvezl téměř k polské hranici, se naším směrem vydal na svou cestu přesně na čas. A my byli uvnitř! Tušil jsem, že tohle dobrodružství právě začalo! Vstříc tmě a neznámu jsme vyjeli do části Petrovic u Karviné, které se říká Prstná. Ze svých cyklojízdy jsem věděl, že se tam dá pohodlně přejít do Polska a mapa naznačovala to samé. Pěšky jsme se vydali lesem, polem a cestou necestou, až do onoho polského města. Bylo to trochu zklamání, neboť žádné překvapení se nekonalo. Noc skryla město do jakéhosi pláště, který mi nebyl vůbec sympatický. Jedinou výhrou byly všude ty ony polské nápisy, ze kterých jsme si mohli dělat srandu. Žádné velké nadšení se tedy nekonalo a v mapě se už rýsovala naše další cesta. Cesta zpátky. Byli jsme už trochu unavení z pěší chůze a tak jsem navrhl stopování. Ve dvě ráno, někde v příhraničí. No ideální nápad, obzvláště jste-li tam tři. Na tohle ale osud nehledí. Máme hlad a stopujeme zrovna na zastávce, která je hned vedle pekárny, v níž se pilně pracuje. Marcel se snaží sníst šlupku od mandarinek a nějaký starý chleba. Mám pocit, že tohle už je opravdu nouze. S odstupem času se tomu hrozně směji, neboť jsem zažil i horší časy. Každou chvíli kolem nás projíždí auto, které je taxík.

V Polsku je třeba se pečlivě dívat, protože si snadno spletete taxi a policejní vůz. A to opravdu nechcete, je-li Vám čtrnáct let a jste sami bez rodičů ve dvě ráno v Polsku a ještě k tomu stopujete. Asi čtvrté auto jedoucí kolem, jehož řidič vidí naše zoufalé stopování, konečně zastavuje! Je to polský maluch, který řídí asi stokilový obří chlápek se strašně hrubým hlasem. Ale už je sklopená sedačka spolujezdce a kámoši jsou nasoukaní na zadní sedačce. Dobrý tedy, ode mne se asi čeká komunikace. Uf.

„Kam jedete?“ ptá se polsky řidič.

„No, chtěli bychom se dostat do Karviné,“ odpovídám.

„Tam nejedu, vezmu vás do Zebrzydowic,“ odsekne řidič.

Následovalo ticho. Chlápek řezal zatačky jak nejrychleji to šlo a pokaždé, když se snažil zařadit rychlostní stupeň, jež byl nejbližší mé noze, se mne dotkl. Nechtěně, ale dotkl. Maluch je strašně malé auto, víme? Křehké. A takové nemotorné. Vezlo čtyři lidi a vsadil bych se, že my všichni dohromady jsme vážili pomalu víc než auto samo. Na tachometru se ručička blížila ke stovce, jak je v Polsku všude zvykem. Za oknem se promítal jakýsi obraz noční krajiny. Naše společná jízda trvala několik desítek minut a byla zakončena v jedné vesnici nedaleko hranic. Řidič své auto odstavil u krajnice a pověděl:

„Nestopujte v Polsku, protože Poláci jsou hrozné kurvy. Ale já jsem výjimka. Jo a ještě něco... ku hranici to máte touhle ulicí asi dva kilometry.“

Po svém poučném přednesu zmizel kdesi v dáli, stejně tak jako světla jeho vozu. Do dneška si tuhle scénu pamatuji tak živě, jako by se stala včera. Ale co je hlavní, jeho poučku ohledně Poláků a stopování v Polsku jsem si zatím nemohl vzít k srdci. Bylo to zkrátka proto, protože v Polsku se mi stopuje a stopovalo výborně.

Do Benátek v sedmnácti

Jednou z prvních opravdu dalekých výprav byla právě tato výprava do Itálie. Cítil jsem, že mám opravdu dost načteno o stopování a slušně nastopováno v Čechách i v Polsku, a že bych tyto zkušenosti mohl zúročit právě na takové velké cestě. Nemohl jsem zůstat jenom u plánů a nechtěl jsem na tu cestu vyrazit sám. A tak jsem lovil ve svých kontaktech a nenašel jsem opět nikoho šilenějšího, než svého bývalého spolužáka Marcela. Oslovil jsem jej s nabídkou takové cesty a on samým nadšením souhlasil.

Pamatuji si, když jsem si dával do kupy seznam věcí, co si vzít s sebou, i to, jak moc jsem si dal záležet, abych měl opravdu vše, co bych mohl potřebovat. Rozumějte tedy, že jsem si sbalil snad celý svůj pokoj. Opravdu. Krosna byla tak natřískaná, že jsem si musel sehnat ještě větší, abych si mohl zabalit i polštáře, přibory a svatební sadu talířů, kdybych se po cestě měl třeba i ženit. Ne, to byl vtip. Ale musím uznat, že jsem s sebou opravdu tahal nespočet kravin a věcí, které jak se mnou odjely, tak se i vrátily nepoužité. To je vlastně chyba všech, kteří se kdy vydají na cesty. Sbalí si příliš mnoho věcí - krámů. Ale čas a bolavá záda člověka naučí! K mému potěšení, nebyl jsem v tom sám! V onen den "D" dorazil Marcel s obdobně velkou a s podobně vážící krosnou. Vysmáli jsme se sami sobě a brali to jako úděl cestovatelů. Prostě to není výlet s baťůžkem do hor, ale výprava za hranice žádající si splnění mnohem více potřeb. A tak nesmí chybět přece nic!

Vydali jsme se stopovat za město a prvních třicet kilometrů jsme ukrajovali téměř hned. A jako z udělání jsme se dokonce mohli svézt rovnou do Itálie! Ale nechtělo se nám v Ostravě čekat celý den na

někoho, kdo by nás tam možná odvezl. Ten chlápek sice vypadal důvěryhodně a dobrotivě, neboť s ním jel nějaký bezdomovec, kterému prý dal práci, aby si mohl vydělat na živobytí, ale my jsme nechtěli promarnit den v Ostravě. Lákalo nás to neznámo, tam kdesi. A hlavně: byla by to asi děsná nuda!

Když jsme se dostali za pomoci dalších dvou osobních aut až do Nového Jičína na onu profláknutou benzínku ve směru na Olomouc, na chvíli nás nadšení opustilo. Bylo hrozné vedro a my se nechtěli hnout ze stínu. Seděli jsme tam jenom tak a Marcel nerespektující zákazové značky kouřil jednu cigaretu za druhou. Byl jsem z toho trošičku na nervy. Lidi nad námi ohrnovali nos a vůbec nás nechtěli brát. Myslel jsem, že tady naše výprava skončí a potupně pojedeme domů vlakem. Ale štěstí se na nás usmálo v pravou chvíli a chlápek ve své bílé Scanii nám nabídl svezení alespoň do Olomouce.

Marcel jel na posteli a kabinu jsme sdíleli s tisíci plyšáky. Ten řidič do nich byl fakt ujetej. Ale byl správněj, dalo se s ním skvěle popovídat a jako bonus nám domluvil přes vysílačku kamion až někam před Brno. Když nás vysazoval na benzínce před Olomoucí, dal nám pár stopařských rad a řekl, že si nás vyzvedne zelený Volvo, tak ať prej nechodíme moc daleko. Chvíli jsem měl strach, že si z nás dělá srandu, ale pak se na sjezdu objevil domluvený kamion a zastavil rovnou vedle nás. Řidič otevře dveře spolujezdce a pobídl nás ať si pohneme, že prej spěchá. Další náhodou bylo, že jel také do Itálie. Ale nás tam nevezme, neboť se bojí vzít dva lidi přes Rakousko. On by to byl totiž velký problém, kdyby nás chytili policajti. A že s policií v Rakousku měl velmi bohaté zkušenosti, soudě dle jeho vyprávění. Víte, zabloudit s kamionem do historického centra Vídně by asi nebyla sranda. A jako

řidič kamionu měl svých restů dost, natož aby riskoval o člověka více v kabině. Chtěl nás vyhodit někde na dobrém místě, a tak nám zastavil už na benzínce před Brnem. Popřáli jsme si šťastnou cestu a my se opět uchýlili do stínu. Myslím, že to nebyl dobrý nápad, neboť Marcel v tu chvíli dostal zrovna chuť na něco, co v jeho batohu bylo uloženo na absolutně nevhodném místě. A tak mu trvalo půl hodiny, než vyložil věci z batohu všude okolo a onu správnou věc našel.

Musel jsem se smát, když se na boku benzínky jakoby otevřel pouliční bleší trh. Smál jsem se tomu tak moc, že jsem přehlídl žvýkačku a šlápl do ní. V tu chvíli jsem se dosmál a do chvíle, než Marcel opět sbalil, dostával jsem jí z boty. Když jsme se oba dva zbavili svých dočasných problémů, Marcel si ještě musel do deníčku zapsat typy a značky aut který jsme si doposud stopli, já jsem mezitím snažil domluvit odvoz alespoň do Brna. Ptal jsem se lidí u tankovacích stojanů, až se nad námi nakonec smíloval Švýcar ve svém sportáku. Mluvil jsem s ním anglicky až do chvíle, než jsme zjistili, že je to vlastně Čech, který žije ve Švýcarsku. No, alespoň jsem tu jazykovou bariéru překonal už v Čechách.

Venku panovalo stále moc vedro a klimatizace v jeho autě byla moc příjemná. Měl zrovna nějakou sportovní verzi a tak i zvuk motoru dokresloval tu příjemnou atmosféru v autě. Náš řidič nám postupně vysvětloval, jaká je ve Švýcarsku drahota a čím se tam živí. Marcel se moc nedivil, neboť o tom, že je tam opravdu draho věděl. Já byl trochu překvapen, ale poté mi to již dávalo smysl. Přece to není jenom malá země uprostřed hor, ale i jeden z nejbohatších států v Evropě. Když jsme dorazili do Brna, navrhl jsem Marcelovi, že si musíme někde dát točený pivo, kdyby se nám za hranicemi něco stalo. Abychom měli alespoň

hezkou vzpomínku na Českou republiku. Nemohli jsme si opravdu vybrat lépe než nějakou čínskou restauraci v centru. Výhodou ovšem bylo, že je vůbec nezajímá náš věk. Nikdo po nás občanku nechtěl a to byl úspěch. I když jsme oba vypadali starší osmnácti let. A přeci, nějaký mlád'ata nepůjdou s takovýma velkýma krosnama jenom na pivo. Určitě si říkali, že musíme být nějakí turisté a že nám prostě bez keců musí nalít! Po jednom točeném následovalo vymotávání se z Brna. Kudy, kam? Ptal jsem se v informačním centru u nádraží. Poradili tak z části. Nebyli tady totiž na stopaře připraveni.

Ptát se lidí na benzínce, která je součástí obchod'áku, nebylo zrovna šťastné. Ale nakonec jsme zjistili, že to zas tak špatný nápad nebyl. Štěstí se na nás usmálo a my jsme vyrazili v nádherném kabrioletu k Mikulovu. Chlápek to nechtěl brát po dálnici, protože přece si nekoupil auto ze sedmdesátých let na to, aby s ním jezdil po dálnici. Šinuli jsme si to tedy s větrem ve vlasech Jihomoravským krajem. Vesničky, úzké cestičky a hezké výhledy z auta bez střechy. Ke konci naší cesty mne doslova očaroval výhled na Pálavu. Boží! Vyložil nás na nějaký benzínce u přehrady a dále jsme si museli poradit sami. Stopovali jsme na silnici. Ono s takovým provozem, co byl na benzínce, to vůbec nemělo cenu ani se tam ptát.

Po cestě jezdilo aut mnohem víc a tak se nás hned někdo ujal.

Syn s maminkou na cestě do Mikulova nás hodil až k hranicím. Abychom prej nemuseli šlapat z města pěšky někam do polí.

Na hranicích jsem v té době ještě volal Markétce, to víte, musím se rozloučit, než odjedu z Čech. Zbývalo zamávat rodné zemi a vydat se pěšky na rakouskou stranu hranice. Míjeli jsme bezcelní obchod, kde si Marcel musel koupit cigá. Sluníčko pomaličku zapadalo a náš den se

blížil ke konci. Mohli jsme to tady někde zapíchnout, ale chtěli jsme dál! Za hranicí se nás ujal český pár, který vyrážel zrovna někam do hor. Ani nevím, jak jsme se do toho auta nasoukali, měli opravdu dost přeplněno, ale bylo to jedno, neboť svezení do Vídně jsme měli jisté. Během cesty už jsme oba usínali a tak z nás neměli moc velkou radost. Vídeň jsme minuli, protože kolem nebyla žádná benzínka a první, co se objevila, byla až skoro někde u St. Poltenu. Úplně mimo naši cestu. V ten den nám už nezbylo moc sil na další cestu, a tak jsme přelezli val za benzínkou a rozbili tábořiště uprostřed louky.

Ráno nás překvapuje vycházející slunce které, osvítí okolní krajinu plnou lesů. Hluk z dálnice k nám nedoléhá a proto je těžké dostat Marcela ze spacáku, zdá se, že by nejradyji spal celý den, a na fotce, kterou jsem v tu chvíli vyfotil to vypadá, jako bych ho probudil ze zimního spánku. Hned po snídani jsme sbalili náš stan. Z té vysoké trávy a kytěk okolo jsem měl alergickou reakci. Začalo mi téct z nosu a oči mi slzely, jako kdybych šel někomu z pohřbu. Prášky na alergii jsem u sebe neměl a tak jsem se tímhle trápil celý den. Na naši trasu nás zpět přivede jeden Maďar a další dvě auta. V jednom z nich nás dokonce plašila uvězněná vosa, dožadující se svobody. Náš strach nám však nedovolil absolutně vůbec nic. Nic než jen se ochomýtat a pokaždé div nevyskakovat za jízdy z auta.

Cestou k italským hranicím se vezeme i škodou 120, přežíváme přívalový déšť a dokonce potkáváme i další stopaře. Naše první! Stopujeme společně někde za Klagenfurtem, kde nám přístřeší poskytuje podjezd pod dálnicí, který je součástí přivaděče na ni. A zrovna v našem směru! V ten den pokoříme i italskou hranici! Bohužel ne stopem, ale

jedním z nejdražších vlaků, jakým jsem kdy do té doby jel. Skoro deset euro za pár desítek kilometrů!

Po půlnoci se ocitáme v italském městečku Tarvisio Boscoverde a trochu litujeme, že jsme tím vlakem nejeli až do Říma. Třeba bychom to zvládli, kdybychom si lehli do uličky, stejně tak jako někteří cestující. Bohužel v tu dobu jsem byl na tohle trochu posera a nechtěl jsem riskovat jakékoliv problémy. Tarvisio mi v noci připomínalo mrtvé městečko, jako by zde nebyl život. A přes den to nevypadalo jinak, holt to tady žije jenom v zimě, což je logické, je-li to horské středisko. Spali jsme na malé alpské pumpě, za dodávkami dvou Poláků, ráno by nás třeba mohli vzít. Mysleli jsme si.

Nakonec ale nikam nejeli, jednomu z nich se porouchalo auto a jeho kolega tu s ním musí počkat. Nezbyvá nám nic jiného, než jít opět stopovat. Zastaví nám první italské auto a chlápek se asi ptá kam jedeme. Anglicky nemluví a je to fakt sranda. Snažil jsem se mu vysvětlit, že jedeme do Benátek a použil jsem k tomu několik mezinárodních výrazů. Hodil nás někam asi čtyřicet kilometrů od Benátek a při loučení nám vysvětlil, jako v Itálii se nestopuje a že máme jet vlakem. A tak jsme jeli. Za pět euro až do Benátek. Tedy prvně do Mestre, kde jsem se dozvěděl, že je to ještě jedna stanice do centra Benátek, kam jsme samozřejmě měli namířeno. První setkání s vlaky v Itálii bylo příjemné. Hezké soupravy, všudypřítomná klimatizace a nikdo se nás neobtěžoval kontrolovat. Nabyli jsme dojmu, že v Itálii se dá jezdit lehce načerno.

Benátky nás trochu zklamaly. Nevím jestli to bylo tím vedrem, žebrotou nebo těmi davy turistů všude. Trošku nás trápil hrozný hlad a

já měl chuť na pizzu. Neměli jsme moc peněz, a tak jsme hledali něco, co bychom si mohli dovolit. Nakonec jsme našli restauraci, kde vařili snad všechno do sedmi euro. Byl to spíše takový fast food v italském stylu. Ale bylo to v Benátkách! Objednal jsem si nějakou pizzu a Marcel nakonec skončil u těstovin. No, co budu vysvětlovat. Co by jste za pět éček chtěli v Benátkách. Hnus. Neměli jsme ani na pití, tak jsme pili potají svoje. Tedy do chvíle než si toho Ital všiml a vyprovodil nás, ve stylu velmi emotivního výstupu nespokojeného italského restaurátora. Prej nejsme v Rumunsku.

Udělali jsme si pár fotek u pověstných kanálů, prošmejdily uličky a vydali se raději zpět na nádraží. To bylo úžasné, mělo skvělou atmosféru a hrozně vonělo. Každou chvíli znělo hlášení tzv. od huby a my se mu jen smáli. Samé delfinário nebo co. (O pět let později zjišťuji, že hlásili binario, což je kolej). Nemohli jsme se tomu přestat smát. Z mapy a jízdního řádu jsem vyčetl, že naším směrem by mohl jet nějaký osobáček a tak jsme do něj bez jízdenky nastoupili. Prvotní strach nás po několika stanicích přešel, žádná kontrola se prostě nekonala. A tak jsme dojeli tam, kam jsme potřebovali. Zvláštní na tomhle vlaku bylo, že jej vyrobili ve Fiatu a měl i patřičné logo na přední masce.

Pak už zbývalo dostopovat posledních pár desítek kilometrů, s čímž nám pomohl náš hašíšový páreček. Dovezli nás rovnou až na pláž, na kterou jsme plánovali dojet. Dokonce byl nedaleko i obchod, a tak jsme se mohli zásobit a jít se vykoupat v moři. Byl jsem u moře vlastně po druhý v životě a tentokrát jsem se sem dostal vlastními silami! Tedy, ne tak úplně vlastními samozřejmě. Měli jsme ohromnou radost z toho, že jsme dorazili do cíle a že můžeme skrz SMS zprávy obeznamit naše příbuzenstvo o našem úspěchu. Vyvalení na hotelových lehátkách, ze

kterých nás stejně později vyhnali, protože jsme za ně nechtěli zaplatit, jsme přemýšleli o tom, co jsme si vlastně teď dokázali. Nebylo to ani složité a my jsme si mohli užívat pohledu na vlny, na modré moře a na nekonečnou písčnou pláž. Byli jsme z toho tak nadšeni, že jsme také pláži i spali.

Našli jsme si k tomuto účelu zavřenou zahrádku plážového bufetu. A bylo dobře, že jsme nakonec nespali na písku, neboť v noci začalo pršet a byla obrovská bouřka. Ráno už bylo mnohem lepší a místní obchod nám ve slevě nabídl dvě velké bábovky. Nenasytně jsme je oba dva spořádali v nějakém amfiteátru. Chtěl jsem se posunout dále, nebavilo mne totiž ležet na pláži a nic nedělat. Tak jsme si stopli německou dodávku s několika lidmi, kteří celou cestu zpívali a hráli na kytaru. Zavezli nás opět do Benátek. Dali jsme si tady kousek pizzy a dohodli se na tom že opět riskneme cestu vlakem na černo. Jako cíl jsme si stanovili město Trieste. Přímé spojení téměř rozhodlo o našich dalších krocích. S vědomím, že se nekonají kontroly, jsme si zabrali místa a uložili se k "mikrospánku". Byla hračka usnout v jedoucím vlaku. Já to totiž miluju!

Ale to by nás nesměl někdo vyrušit a už vůbec ne průvodčí.

„Buon Giorno! Tickets?“ pravila průvodčí, no a tak jsme vytasili naše neoznačené lístky z minula. Trošku jí to rozrušilo a obeznámila nás s povinností si lístky označit. No, v těchhle situacích můžete se svým rodným jazykem ze sebe udělat před cizincem hlupáka.. Lituje, zapírejte a prostě! Nic víc nepomůže! Taky se nesnažte tvrdit, že na lístek na padesát kilometrů chcete jet z Benátek do Trieste, jak to zkusil Marcel. Obratně jsem z mapy vyčetl nějaké město, které jsme projeli. Vysadila nás v následující stanici s pohružkou pokuty čtyřicet euro. Máme jet vlakem zpět a samozřejmě si předtím koupit a označit nový lístek!

Tak určitě, tohle se nekonalo a my se vydali na prohlídku města. Ocitli jsme se v městečku Portogruaro. Váleli jsme se v trávě kousek od

nádraží a přemýšleli, jestli se nám chce stopovat dále. Koupili jsme si k tomu nějaký jídlo ale ty salámy se nedaly jíst, a tak jsme se najedli jenom z povinnosti. Seděli jsme takto před policejní stanicí, když k nám přišel nějaký chlápek a povídá:

„Vy jste stopaři?“

„Ano, jsme. Jsme z republika Čeka!“

„Můžu Vám nabídnou víno? Ubytování? Výlet do Bibione?“

Zdá se mi to nějaké podezřelé, nikoho jsme takhle za celou cestu nezajímali a najednou tohle? S díky odmítáme vše nabízené a prosíme třeba o svezení ve směru na Trieste. Chlápek se zamyslí a jde si kvůli nám půjčit od otce auto. Sveze nás ale jenom na půl cesty. Ale i to se přeci počítá! Po cestě nám vysvětluje, že byl mnohokrát v Česku a v Polsku.

„Víte co je funny? U vás je píča, jako vagína a u nás pícaa.“

„Zní to podobně.“

„Chápeš, dám si jednu píču.“ směje se a objednává pizzu.

Vysvětluje nám, že jsme mohli jet hledat hezké pizzy v Bibione, že by se tam moc rád zase vydal, ale že prej nemá s kým. A že my Češi jsme k takovým výpravám na pizzu jako dělaný. V každém městě má stažený okýnko a řve po holkách co jdou po chodníku. Jeho itaštino-polština je naprosto dokonalá. Když dorazíme na konec naší společné cesty, pozve nás do baru a dá nám úkol. Na revanš máme v Čechách najít jeho kámoše. No, ne že bych se už něčemu divil, ale jeho ztracený kámoš bydlel zrovna v Českém Těšíně. Tedy nějakých sedmnáct kilometrů od nás. A tak se to nejevilo jako sebemenší problém. Edy mi tedy do cestovního deníku napsal, co o panu neznámém ví a jak bychom

ho mohli najít. Zapřisáhl jsem se, že ho najdu! Ještě než odešel, sehnal nám karton s velkým nápisem "Trieste", což nám pomohlo najít další svezení.

Do Trieste jsme se dostali s nějakým Němcem, který měl kořeny na Istrii a jeho zadní sedačky byly od něčeho, co vypadalo jako krev. Celou cestu nám pouštěl hudbu z Istrie a snažil se nám povědět něco o historii města Trieste. Jako bonus přidal vyložení nás na pláži, kterou si místní střeží jako oko v hlavě. Prej se máme pokochat výhledem na středověkou pevnost a užít si skvělý koupání. A věřte mi o koupání to jenom nebylo. Všude ležely polonahé místní slečny. Zapadalo slunce a od hladiny se odrážely poslední paprsky dne. Navrhl jsem koupání a pozorování těch polonahých děvčat z vody.

Nebyl bych to já, abych si něco neudělal. Normální lidé do vody slezli po schůdcích, já po útesech, na kterých jsem si pořezal ruce a nohy. Povím Vám, páliło to jako čert! A poklidnou idylku místní pláže jsem narušil svým vřeštěním z vody. Skvělá desinfekce! Do konce našeho koupání jsem se nemohl zbavit pocitu, že na mne někdo civí a říká si: „Kdo je sem sakra pustil?!“. Po koupačce jsem chtěl ještě do města a tak mne napadlo někoho si stopnout.

Netrvalo to dlouho a jeli jsme v autě s týpkem, co si vezl kolo, takže místa opravdu moc neměl. Udělal nám projížďku městem, které se probouzelo k nočnímu životu. K tomu všemu nám pustil mne neznámou power metalovou kapelu. Chlubil se i originálním céděčkem. A mně se to opravdu moc líbilo! Projel s námi každou důležitou oblast svého města a lámanou angličtinou nám udělal službu skvělého průvodce.

Nakonec nás zavezl až na Slovinské hranice, které jsou za městem na velkém kopci. Bylo z něj vidět na celý město. Bylo to opravdu

nádherné. K tomu všemu, přidal do seznamu našich historek jednu skvělou! Když jsme zastavili s italskou důležitostí řekl:

„You have money?!“

Marcel v tu chvíli vzadu ztuhnul a myslel si že nás ten týpek chce okrást. Oba dva jsme byli bílí jak stěna. Ale, on nám dal deset euro a popřál nám šťastnou cestu. Marcel to ještě pár chvil poté, co odjel, nechápal. Já také ne. Ale mohli jsme si na hranici alespoň dopřát čaj a dobít si telefony. A deset euro se prostě bude ještě hodit. Hned za hranicí nás čekalo přivítání v podobě slovinské policie. Prohlíželi si nás velmi podezřele, ale po kontrole dokladů nás nechali být. A to i přes to, že jsme stopovali vlastně na dálnici. Byla už tma a nečekali jsme, že nám někdo zastaví. Ale jak to tak bývá, vždycky se najde nějaký šílenec, že?

Chlápek, co mu zrovna asi vykrádali zlatnictví, jel do Koperu, ale tam jsme nechtěli. Tak nás vyhodil na benzínce u křižovatky dálnic. Chyba. Velká. V noci tady nebyl žádný provoz. Jediné co se tady hýbalo, byly snad jen maličcí šnecci. Benzínku zavřeli a my se po nějaký okresce vydali směrem, na který ukazovaly cedule Ljubljana. Samou únavou jsme se po cestě a nechtěli jsme si ani představit nějaké další putování. Stopování ale přineslo další svezení, někam do nějaký vesnice jménem Rižana. Když jsme přijeli, zjistili jsme že kde nic, tu nic. Chtěl jsem spát na zahrádce zavřený hospody, ale Marcel to zavrhnul. Šli jsme tedy dále. Byla tma a poprchávalo. Kopce kolem značily, že cesta určitě nepovede po rovince. A také nevedla. V tu chvíli jsme ani nevěděli, kde už jsme. Chtěl jsem rozbít stan u cesty a vyčkat rána. Ne, šli jsme stále dále.

Přišlo mi to jako přechod nějakých hor, a také jsem to pak i v jednom článku nazval. Ve výsledku to bylo vlastně všechno zbytečný, protože

nad ránem jsme seděli v autobuse do Koperu. Byl jsem strašně naštvaný na Slovincy, protože jsme stopovali u nájezdu a všichni si ťukali na hlavu. Dělalí na nás různé xichty a opovrhovali námi. Bylo to opravdu hrozné. To nás vlastně donutilo sednout do autobusu a jet. Sice jsme se dostali do Koperu, ve kterém jsme mohli být už večer, ale vysvobodilo nás to alespoň z toho proklatého místa uprostřed hor. Do dnes mi v hlavě zní název toho místa, Črni Kal! Město v kopcích s dálničním viaduktem a nestopařobravými lidmi.

V Koperu se touláme jenom kolem nádraží, tedy kolem něčeho, co má připomínat nádraží. Dvě nekryté nástupiště a snad jeden vlak denně. Po nádraží se poflakuje chlápek, co připomíná představitele hlavní role jednoho trosečnického seriálu. Všude jsou nápisy, že se člověk cítí skoro jako doma, ale doma není. Všechno je tady slovenské a ne slovinské. To protože Zajímalo by mne, jak vlastně nazývají slovenské věci. Slovinské? Nádražní bufet nám poskytne přístřeší, když začne opět pršet. Jsme tam jak dvě sluníčka, totálně vysmátí z názvů jídel. Přesto se žádné kulinářské hodování nechystá. Hlad totiž zaplácneme stylově objednaným párkem v rohlíku. Marcel jej přejmenoval na „fresh minč“. Číšník odcházel s vážným výrazem a zřejmě si v hlavě opakoval dokola Marcelovu objednávku. A protože v pohostinství platí, náš host náš pán, Marcelovi servírují „fresh minč“. To slovo znělo až z kuchyně. Pokud nám rozuměli, vsadím se, že do jídla naplivali! Možná i jo, protože to byl nejhnusnější párek v rohlíku v mém životě.

Autobusem jsme se dostali zpět do Trieste, ale takovým stylem, že jsme zaspali málem naši výstupní zastávku a vezli se zpět do Koperu. Naštěstí nás včas vyrazili. Městským autobusem jsme se na černo vrátili

zpět k pláži, na které jsem si ušil ostudu. Bylo to u výpadovky z města a netrvalo to dlouho a my jeli s šílenou ženskou někam na sever. Celou cestu jí hrála nahlas hudba a na dálnici nejel nikdo rychleji než my. Její malé auto nemělo ani bezpečnostní pásy a byla to hororová jízda. Když nás vyhodila u mýtné brány, čekali jsme stejně rychlou reakci řidičů mířících na dálnici, ale nic takového se nekonalo. Stihli jsme tady i zmoknout, protože patnáct minut hledět na mraky, co překonaly Alpy, to je jisté zmoknutí. Chvíli jsme se mohli sušit v kancelářích mýtnice, ale pak nás vyhnali stejně rychle, jako se objevily na nebi opět sluneční paprsky. Po zvážení jsme se vydali na paralelní cestu vedoucí s dálnicí, kde jsme si po chvíli také stopli další auto. Nějací dělníci nás naložili dozadu své dodávky a svezli nás do Gemony. Tam jsme si zašli na pizzu, tedy na tu opravdovou. Ale zdálo se, že tam začíná problém. Problém s mým zdravím. Udělalo se mi nějak nevolno a začal jsem na sobě pociťovat horečku. Bylo mi opravdu zle a během chvíle se mi nechtělo už vůbec stopovat. Marcel navrhl opět vlak a tak jsme téměř poslední eura utratili za cestu opět do Tarvisia. Což byla trošku chyba.

Ale nemocným štěstí přeje a po tom co jsem seděl zabalený ve spacáku u krajnice a mrznul, zastavil nám chlápek, co nás vzal do Rakouska až skoro ke Klagenfurtu. Díky mu převelice! Na benzínce na který nás vysadil, mi nějaký Rumun z kamionu rozčtvrtil melouna a podělil se o něj. Nic víc jsem si v tu chvíli nepřál, než kousek toho melouna. Docela mi pomohl, protože jsem do sebe dostal potřebné tekutiny, které jsem mezitím vypotil do spacáku. Opravdu nikomu nepřejí zažít nemoc na cestách. Nemluvě o úrazech a podobných nepříjemnostech. Marcel poletoval po benzínce pilně jako včela a hledal nám odvoz. Nakonec se našli Češi, co jeli z dovolené. Chtěli ale přispět

na benzín. Normálně bych v tu chvíli s díky odmítl a hledal dál, ale teď ne.

Slíbili nám svezení do Brna a my jim za to dohromady nedali více než tři stovky. Byli rádi i za to. Prospal bych celou cestu, kdyby mne nevzbudili policajti. Chtěli pas nebo občanku a zastavovali všechny auta. Vytáhli mne z auta a to neměli. V tu chvíli se mi totiž udělalo tak blbě, že jsem se rozeběhl k nejbližší trávě. A to zrovna byla na okraji parkoviště u lesa. No rozeběhlo se za mnou celé mužstvo policajtů. Když viděli že zvracím, došlo jim že neprchám před zákonem ale před ostudou. Když jsem se vyzvracel a opláchl si obličej na nechutných toaletách, spatřil jsem svůj znavený obličej. Ve svitu zářivky na zrcadle vypadalo mrtvolně. Marcel se mi jenom smál, když mi donesl zpátky občanku.

Do Brna už jsem to vydržel bez zvracení. Vyhodili nás asi ve tři ráno na nádraží. Dnes už si na to moc nevzpomínám, ale myslím, že Marcel na chvíli zmizel do non-stopu před nádražím a já mezitím spal na lavičce. Čekali jsme na první vlak, který nás měl dopravit až do Bohumína. Měli jsme tam přestoupit na vlak do Karviné ale to se nekonalo. Usnuli jsme oba a vlak do Karviné jsme prospali. Vzbudila nás až uklízeč četa. Pak už jsem se jenom z nádraží doplazil domů a ulehl do čerstvě ustlané postele. Nic víc jsem v tu chvíli neuměl ocenit. Snad jen tu rychlou sprchu pár chvil před tím. Takto tedy končila má první výprava za hranice naší země. A to byl teprve začátek. To ta rostlinka zasetá kdysi měla jenom pár malých lístků. Pár cestovatelských lístků, pár dní zkušeností. Přesto však zdálo se, že to není dost.

Jak to zvládnout?

Mnoho lidí si určitě pokládá tu stejnou otázku i po tom, co jsem ukázal, jak je relativně snadné vydat se do Itálie na pár dní k moři. Ono to ale zas tak úplně snadné není, člověk na to musí být připravený a hlavně musí být naladěný na správné vlně. V dnešní době internetových diskuzí a vůbec internetu samotného je ideální si přečíst rady ostatních lidí, dokonce při takovém hledání můžete najít i partáka – což je někdy fajn a někdy na škodu. V téhle kapitole bych rád prozradil, jak to vlastně zvládnout bez velké újmy, ale hlavním účelem je ukázat, o čem to vlastně všechno bude. Kdo totiž nepochopí následující řádky, v příběhu by se mohl velmi rychle ztratit.

Stopem? Vlakově? Autobusem?

Vzhledem k tomu že cestování může, ale nemusí, být nákladnou záležitostí musíme zvážit, kolik peněz na něj vlastně máme. V mém případě to bylo absolutní minimum a mnohdy vlastně téměř vůbec nic. Bude-li člověk hledat, jak nejlevněji se někam dostat, obvykle mu autostop vyjde jako cesta, díky které se zredukuje množství potřebných peněz. Samozřejmě jsou i výjimky, jednou z nich jsou například akční jízdenky či letenky, které Vám mohou ušetřit čas a dokonce i peníze. Velmi dobrý příkladem je jedna z mých cest do Pobaltí, kdy jsem se v zimě dostal přes celý Polsko a Litvu až do Vilniusu za necelých 80 korun českých. Že to není možné? Ale je! Stačí ve správný čas koupit jednu z akčních jízdenek autobusových dopravců, kteří v této relaci jezdí. Je to sice útrpná cesta sedět skrčen v autobuse na tak dlouhé trase

ale na stopu bych v takový zimě utratil mnohem víc za kafe nebo čaj po cestě.

Další možnosti jsou samozřejmě levné letenky ale těch jsem nikdy nevyužil a tak nemohu poradit. Samozřejmě to má své důvody, jako tulák v tuhle chvíli nedisponuji bankovním účtem, který bych mohl použít k zaplacení letenek a vzhledem k faktu, že většina těchto levných letenek je prodána přes internet, jsem celkem v loji. Další velkou nevýhodou je pro mne výčet zakázaných předmětů na palubě letadla, omezení velikosti zavazadel a tak dále. Prostě pro člověka s obří krosnou je letadlo absolutně nevhodným dopravním prostředkem. Obzvláště cestuje-li s minimem peněz.

Jak stopovat?

Určitě už každý z Vás někdy viděl stopaře, nebo slyšel o tom jak stopovat. Kouzlo je vlastně v tom zvednutém prstu k nebi, v ručníku viditelně upevněném na batohu a případně v jízdence, která určuje Váš směr. „Jízdence?!“ Ano, v jízdence. Tak já říkám svým cedulím, na kterých mám napsané své destinace. Mnozí je nazývají stopařky, nebo jakkoliv jinak. Často Vám zajistí mnohem rychlejší přepravu než třeba vlak nebo autobus. Nic za ně obvykle neplatíte a jednoznačně všem projíždějícím dávají najevo, kam potřebujete. Pak už stačí vybrat si vhodné místo, kde se dá zastavit. Slušně se obléci, případně oholit fous. Takže pokud jste zastánci toho módního trendu zarostlých obličejů, raději se oholte. Fakt. Děvčata samozřejmě nemusí. Proč se oholit? Protože v týchle době by člověk snad mohl vypadat jako nějaký utečenec – nic proti nim samozřejmě, ale lidé jsou, jak víme, trošku vybíraví při lovu stopařů.

Vše jsem splnil ale nic neděje?

To je problém, který nastává hlavně tehdy, když člověk něco pokazí. Nebo když je ve špatný zemi, ve špatný čas, nebo cokoliv jiného ve vesmíru neklaplo tak, jak by mělo. Výsadou stopaře je trpělivost. Opravdu je někdy třeba čekat na tu onu správnou chvíli a doufat, že přijde. Čím víc je člověk zapálený, tím lépe. I když se na druhou stranu stává, že je Vám to absolutně jedno, jestli odjedete a nakonec se člověk veze do takových dálek, že sám nechápe, jak se to s jeho lhostejností mohlo udát. Občas se o Vás totiž sami řidiči skoro poperou, jen aby Vás